

ИЗДАНИЕ НА П.К. ХЕЛИКТИТ 2004

**ПЕЩЕРИТЕ
НА
СТРАЖА ПЛАНИНА**

АЛЕКСЕЙ ЖАЛОВ

Настоящото издание е резултат от изследванията на Стража планина проведени в периода 1999-2000 г. от пещерняците от младата генерация на клуб „Хеликтит“ - София както и на отделни членове на СПК „Академик“ - София и пещерняци от Перник. Същевременно в него са поместени и материали от проучвания осъществени по-рано от ПК „Рудничар“ - Перник и клубовете „Планинец“ и „Урвич“ от София.

В книжката са намерили място картите и описанията на всички известни и проучени до момента пещери в района. Няма да е голяма изненадата, ако в бъдеще там бъдат открити и други пещери и пропасти.

Държим да отбележим, че картите и описанията съдържащи се тук са плод на усилията на пещерняци членове на посочените клубове сред, които изпъкват имената на Ж. Петров, К. Стоичков, Б. Сотиров, Р. Матеев и К. Георгиев.

В качеството си на съставител ние се постаряхме да обобщим наличната информация за района и да я поднесем за ползване от пещерняшката аудитория.

Дължа да изкажа специални благодарности на Б. Сотиров за разработването на раздела „Геоложки строеж“ и колегата Т. Даалиев за оказаната помощ при компютърната обработка на картографския материал.

От съставителя

ХАРАКТЕРИСТИКА НА СТРАЖА (ПАРАМУНСКА) ПЛАНИНА

Разположение и граници

Стража планина е разположена в южните отдели на Западна Стара планина и е в състава на Верило - Руйската планинска група, област Краище.

Обща посока на простиране е от СЗ на ЮИ. На СЗ се ограничава от Велиновска река, чиято долина я отделя от И склонове на Ездимирска планина, а на ЮИ от долината на р.Клисуря - начален приток на р.Ябланица. За северна граница може да се приеме долината на р.Ябланица, а за Ю - Суха река. Чрез Ездимирската моноклинала се свързва с ЮИ части на Руй планина. Приблизителна площ: 24 km².

Релеф

Релефът на планината представлява моноклинален рид със стръмни С склонове (към долината на р.Ябланица), които на С и Ю от най-високия и връх [Големи връх или Стража (1389 m.)] достигат до почти отвесни скални и трудно проходими откоси. Друг по-висок връх е вр.Дренова глава (1081 m.).

Климат

Той е умерено континентален, характеризира се със студена зима, хладна пролет. Средните денонощни температури през средата на април надминават 10°C. в подножието на планината и обикновено около средата на май в билните и части. Валежният максимум е през май - юни, а минимума през февруари. Количеството на валежите при сравняване на едни и същи надморски височини е по-малко със 100 - 400 mm отколкото в Стара планина (там средно-годишното количество за цялата планина е 1600 mm).

Хидрология

Безводна планина. От нея водят началото си малки временни потоци. Голяма част от падналите валежи се губят в многобройните понори и излизат в подножието във вид на малки карстови извори, които имат силно променлив и непостоянен дебит. Водите от планината се оттичат чрез р. Ябланица (десен приток на р. Ерма) към Черноморския басейн. Река Ябланица извира от З страна на пл.Любаш, минава през Филиповското поле и при м.Секирица под масива Драговски камък образува извънредно живописен и мъчно достъпен пролом с дължина 25 km.

Геоложк и строеж

В геоложко отношение планината Стража попада в обхвата на т. нар.

Любашка единица (Любашка хорст моноклинала) от състава на Краищидите. В същата се включват и съседните планини Любаш и Ездимирска. Дължината на тази структура на българска територия е 40 км, а ширината - от 1 до 8 км.

Любашката единица почти изцяло се припокрива в структурното си съдържание с Любашката моноклинала. По структурни белези тя представлява блокова структура с типичен моноклинален строеж, включваща част от ядро и почти запазено североизточно бедро от първоразрядна позитивна гънкова структура с посока СЗ-ЮИ.

На югославска територия първичният облик на структурата е значително по-запазен. Там тя е известна като Кусовранска антиклинала.

Дълбокият ерозионен срез позволява разкриването на богат набор от литостратиграфски единици - свити със силурска, девонска, пермска, триаска и юрска възраст.

Съществено значение за карстообразуването в Стража планина имат триаският и най-вече горноюрският карбонатен комплекс.

Триаският карбонатен комплекс се състои от Искърскърската карбонатна група. Както и в типовата област тази група лежи върху долнотриаски теригенни седименти, които оформят водоупорен хоризонт. В състава на Искърската карбонатна група са включени Доломитово-варовикова задруга, Могилската, Боснекската, Радомирската и Трънската свити. В разглеждания район тези единици имат сравнително малки дебелини. Те са изградени най-вече от масивни, дебелопластови варовици и доломити.

Като граница на двата комплекса се явяват континентални седименти с долноюрска възраст (Жаблянска свита), представени от глини, аргилити, пясъчници, гравелити и конгломерати. В района на Стража планина тази свита е с малка дебелина, а на голяма площ липсва от състава на разреза. Това позволява директен контакт между двата карбонатни комплекса и дава възможност карстообразуването да се осъществи в значителна дълбочина.

Над Жаблянската свита лежи Полатенската свита, която е представена от разнозърнести, пясъчливи варовици и отчасти оолитни варовици.

С рязка граница над тях лежи Сливнишката свита с горноюрско - долнокредна възраст. Тази свита е изградена от съвсем плиткоморски платформени карбонатни постройки - разнозърнести, органогенни варовици с много богато фосилно съдържание. В строежа на Сливнишката свита участва бариерен коралов риф. Дебелината на тази свита е голяма - от няколко десетки до няколко стотици метра.

В повечето случаи Сливнишката свита се разкрива на повърхността, само в североизточната крайнина на Любашката моноклинала тя се

покрива от долнокредни теригенни седименти и от горнокредния вулканогенен комплекс на Западното Средногорие.

Варовиците на Сливнишката свита са основната среда вместираща карста в Стража, както и в съседните планини Любаш и Ездимирска. Тези плътни скали оформят позитивните релефни форми в района и определят неговия съвременен облик. Те са изявени чрез величествени варовикови венци, в някои от които се наблюдават скални ниши, а също така и чрез множество негативни релефни форми (въртопи). Последните са твърде широко развити по склоновете и платовидните части на възвишенията и са ясно свидетелство за активни карстови процеси. По време на регресията осъществила се на границата между долната и горната креда скалите на Сливнишката свита са били подложени на карстификация в резултат на което са отложени бокситовите орудявания от карстов тип източно от село Парамун.

Не е достатъчно изяснен въпросът къде отиват значителните обеми атмосферни води, които се дренират от карста в Стража планина. Изворите в периферията на планината са с малък дебит. Повечето от тях се намират в склона над село Велиново, които е обсеквентен от геоморфоложка гледна точка, т.е. пластовете западат в противоположна посока. Тези извори се обвързват с локални разломни структури и вероятно дренират пукнатинни води. В настоящия момент най-вероятна изглежда хипотезата, че акумулираните в карста атмосферни води намират път чрез разлома, който ограничава Любашката моноклинала от североизток. По него се формира река Ябланица. Чрез разлома водите проникват в дълбочина и след дълъг път в земните недра влизат в състава на термалните води които извираат при село Баня.

Карстови форми

Карстов релеф (кари, въртопи, понори и валози) ,особено типичен за С част от билото, за района на вр. Дренова глава и вр. Гуглин въртоп (1079 m). Известна е единствено т.нар. Парамунска пропаст с дълбочина 63 м, която се намира СЗ от с.Парамун. Край селото в титонските варовици има малки бокситови тела, които изпълват палеокарстови негативни форми. Бокситът се експлоатира.

ПЕЩЕРИ И ПРОПАСТИ В СТРАЖА (ПАРАМУНСКА) ПЛАНИНА

Здравчи камък (Орлово гнездо)

с. Парамун

Рег. № 4674

Местоположение и достъп:

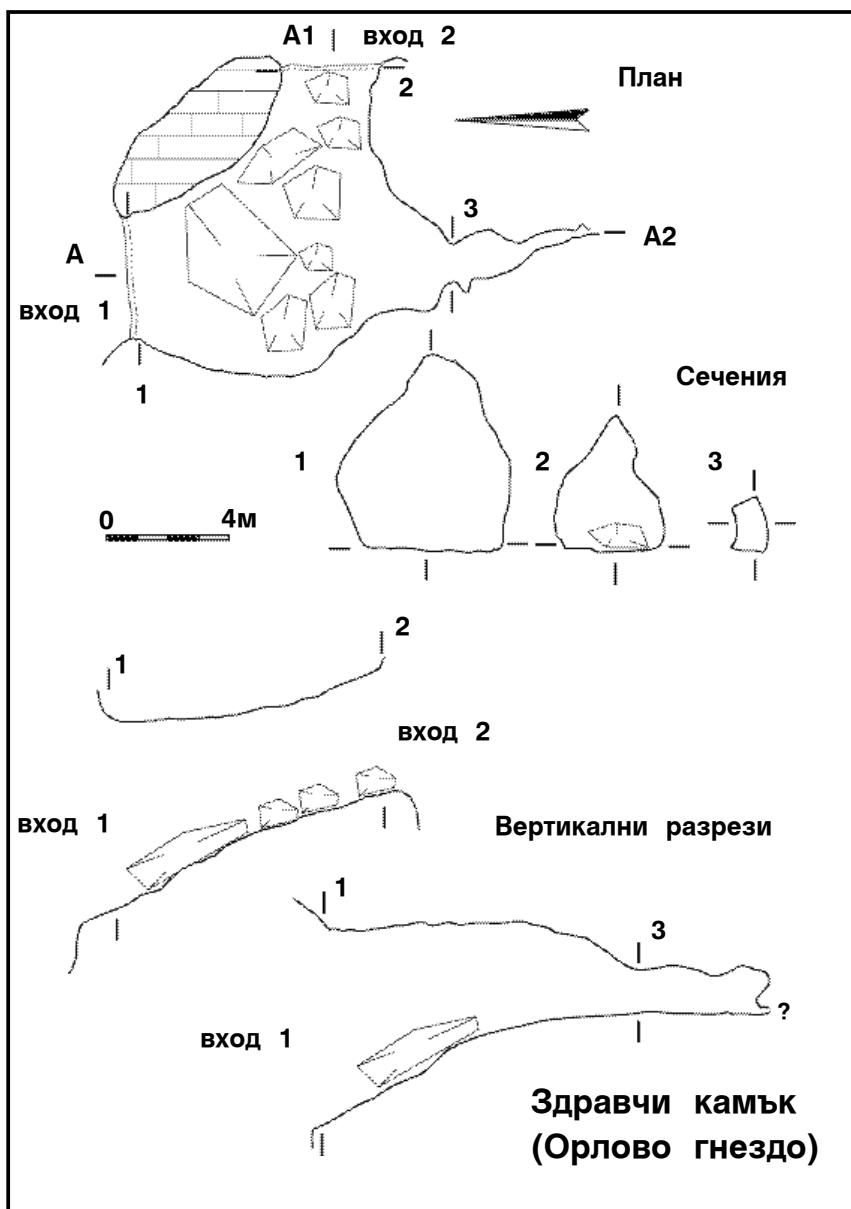
Тръгва се от автобусната спирка на с.Маркетници по черен път водещ в посока масива. Пресича се реката. Пътят преминава под електропровод, след което завива в източна посока. Отдясно в гората се виждат високи скални венци. На това място трябва да се търси пътечка (просека), която се отделя вдясно. Тя навлиза в гората, като постепенно набира денивелация и отвежда в основата на скалните венци. Тръгва се успоредно на пътя Брезник - Трън в източна посока, към отклонението за с. Парамун, като се държи основата на скалния венец. Излиза се в местност, където дърветата оредяват, а вдясно на височина от 10 м се вижда големият вход на

пещерата. Изкачването до него става по стръмна пътека, която достига до няколко метров праг. Изкачва се с помощта на кабел с възли, завързан на дърво и после се траверсира вляво.

Описание:

Двата входа на пещерата се разкриват в добре изразен скален венец в северния склон на Стража планина. Изходен пункт е с. Мракетинци.

Големият отвор на пещерата се забелязва добре от пътя Брезник-Трън, както и от самото село Маркетинци. В пещерата се влиза през по-големия ѝ вход (височина 6.40 м), който има северно изложение.

Попада се в единствената голяма, изцяло осветена зала. Нейният леко наклонен под е осеян с големи скални блокове, паднали от тавана. В източната част на залата се намира по-малкият вход (височина 4 м). В южна посока тръгва ниска галерия, която след около 5 м преминава в непреодолим възходящ тесняк. Всъщност, тази проходна пещера представлява една зала с неправилна форма и площ около 70 м². Основната ѝ ос е с дължина 17 м и положителна денивелация от 4.50 м. В пещерата липсват вторични калцитни образувания вследствие на антропогенна „дейност“. Пещера е нагледен пример как „умират“ пещерите, защото тавана постепенно се руши.

Без да представлява особен спелеоинтерес, „Здравчи камък“ или „Орлово гнездо“, както я наричат местните хора, е интересен туристически обект. От големия ѝ вход се разкрива чудесен изглед към Завалска планина и Драговски камик.

История на проучването:

Пещерата е известна на местните хора от незапомнени времена. Нейната точна карта е съставена на 10.08.2000 г. по време на клубната експедиция „Стража 2000“ на ПК „Хеликит“ - София от Ж. Петров, К. Стоичков и К. Дикански.

Малката пръдливка

с. Парамун

Рег. № **Географски координати: N42 48"01.9" E 22 43'13.5"**

Местонахождение и достъп:

Непосредствено след центъра на с.Парамун се тръгва по възходяща пътека, която минава покрай воден резервоар. Тя извежда на широк черен път, който с лек наклон отвежда навътре в планината. Върви се в открита местност и след това пътя навлиза в гора. От дясно остава рида с вр. Кръста, вляво се виждат възвишенията на Големи връх. Пътят отвежда до местността „Гуглин въртоп“ (Ливаге), като се избягват разклоненията му. Ориентир са големите открити (обезлесени) въртопи, които остават вдясно на пътя. Върви се в западна посока и се стига до сечище, в чиято горна част пътя се губи. Продължава се, без път, в същата посока през рядката гора като се държи характерно дърво вдясно от сечището. По-нагоре се преминава по десния ръб на разположения в дерето голям въртоп. Достигат се големи карни жлеbove, вдясно. Минава се покрай тях и малко преди дерето да достигне билната част отново се тръгва пак вдясно, като този път се траверсира хоризонтално на склона. Достига се до сравнително голям въртоп, обрасъл с високи дървета. В неговата северозападна страна, сред струпване на големи скални блокове се разкрива отвор с височина 0,80 м

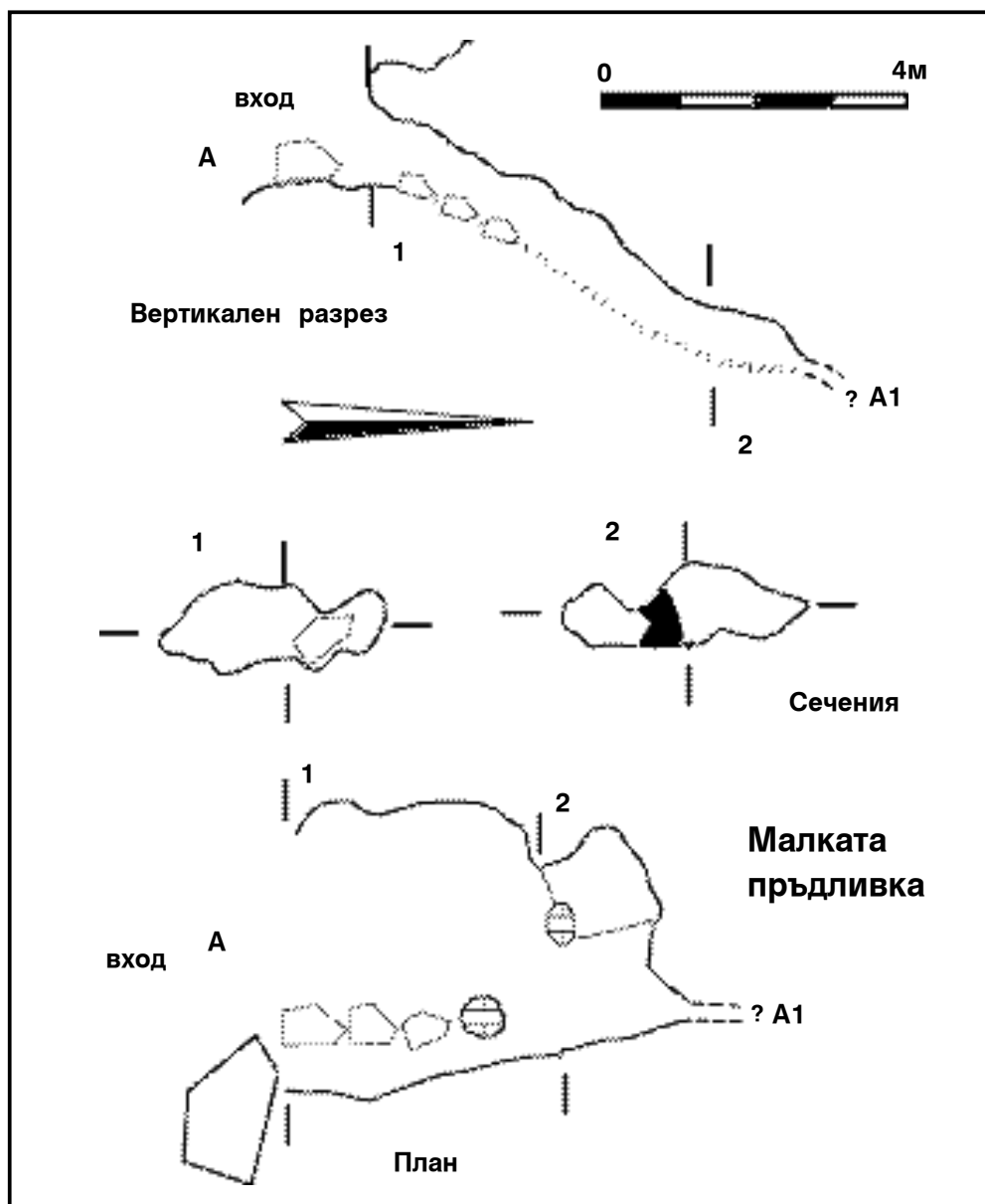
и широчина 2,65 м.

Описание:

Тази малка и с нищо незабележителна дупка се разкрива в сравнително голям въртоп със слегнало дъно. Той отстои на около 30 м от главното било на Стража планина, между вр.Груйница и м.„Свински въртоп". Изходен пункт за намирането ѝ е с. Парамун. Вероятно пещерата е била вход на старо губилище, силно затлачена с пръст и камъни. Веднага след ниският вход се тръгва по низходяща галерия, която след 4 метра се разширява и веднага след това задънва в наслаги. По дъното се забелязват полузасъхнали калцитни образувания. Вляво от входа има маркировка с червена боя № 012. Пещерата е ключово място за откриването на други, близки, по-интересни спелеообекти.

История на проучването:

Отворът на пещерата е открит при теренно обхождане по време на пещерната експедиция на ПК „Хеликит“ - София, „СТРАЖА 2000“ от Ж.

Петров, К. Стоичков и В. Колчакова на 01.08.2000 г. По време на експедицията е направен опит за разкопаване на дъното ѝ. Голямото количество наслаги прави разкопаването му доста трудоемко и безнадеждно. Картата е направена от К. Стоичков и Б. Сотиров.

Пропада (Пропастта, Прамунската пропаст)

с.Парамун

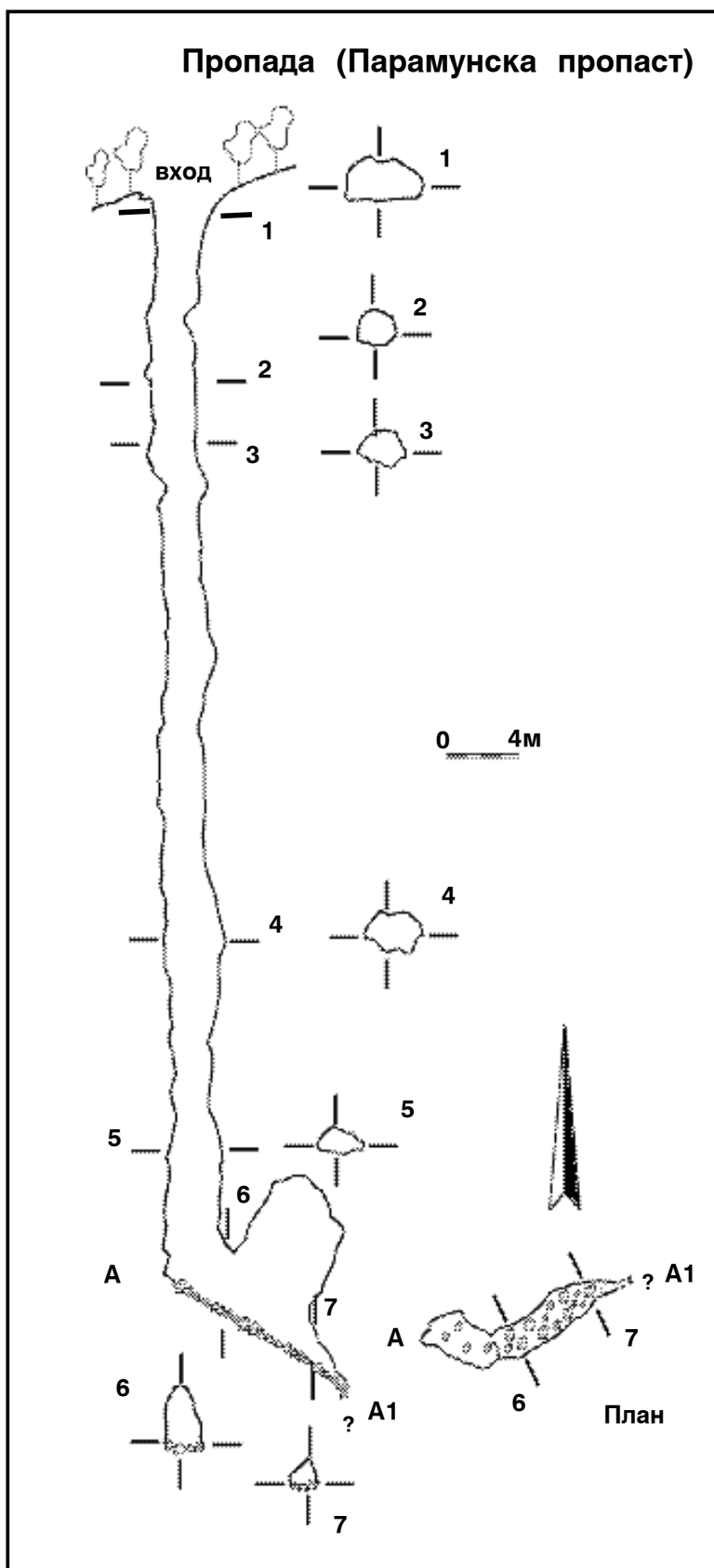
Рег. № 2894 Географски координати: N 42 48' 13.7"
E 22 44' 16.8"

Местонахождение и достъп:

Има няколко начина да се достигне пропастта. Най-удобно и лесно тя може да бъде намерена, ако се слезе на спирка Парамун или на следващата при с.Мракетинци. Ако се тръгне от спирка Парамун пътят е по-дълъг, но чрез него се избягват някои стръмни участъци от склоновете на Стража планина. Пътя който тръгва от село Маркетинци е по-кратък, но значително по-стръмен. За предпочитане е този от с. Маркетинци.

За по-удобно тук ще бъдат разгледани подробно и двата маршрута, защото пропастта се намира в гъста гора и понякога откриването ѝ е трудно.

Слизайки от спирка Парамун се пресича моста над река Ябланица, след което в дясно от пътя се отделя стръмна пътека, която минава покрай силно ерозирал

участък (пороен улей). Наклонът на пътеката рязко пада и извива в западна посока, като траверсира планината успоредно на пътя Брезник-Трън (да се ползва карта). Пътеката минава през няколко поляни и главно набира денивелация след навлизането ѝ в гора. От време на време се вижда пътя в долината. Когато, вървейки по главната пътека, се изравним със село Маркетинци, стигаме до разклонение вляво и тръгваме стръмно нагоре. Върви се по слабо изразена пътека до достигане на отвора на пропастта.

Тръгвайки от спирката на Маркетинци се поема по черен път в посока масива и се пресича реката. Следва се пътят, който води вдясно. Минава се под електропровод и веднага завива вляво. Горе вдясно остават скални венци с ниши, които са видими и от пътя Брезник - Трън. Навлиза се в гората като пътят пресича сечище. Търси се края на сечището, посока с.Парамун. От там се върви по камениста пътека до достигането на указателна табела с надпис „Пропадо“ закована на дърво. Тръгва се стръмно нагоре през гората по слабо изразена пътека. От двете ѝ страни се редуват големи склани блокове. Не след дълго, се достига и отвора на пропастта

Техническо описание:

Основното закрепване се осъществява на дърво, намиращо се в южната страна на въртопа на пропастта. От него се спуска въже за подвеждащ парапет, като се организира още едно закрепване на характерно дърво, надвиснало над отвора над пропастта (вляво). Това закрепване извежда въжето в чиста камбана. На около 20 м по-надолу се организира междинно прехвърляне на натечна халка, която се достига чрез пандюл. Има и забит стар спит (да не се използва). Това прехвърляне се използва за извеждане на въжето в още около 40 м чиста камбана.

При проникване да се внимава за падащи камъни по отвеса!

Необходим инвентар: 90 м въже, 4 примки, 4 карабинера с муфа.

Описание на пропастта:

Отворът на пропастта се разкрива в неголям въртоп със стръмни склонове. На около 15 м от входния отвор, отвесът незначително се стеснява. На това място на натечна халка, която се достига с пандюл, се организира и единственото междинно прехвърляне. Отвеса се разширява, а спускането е изведено в идеална камбана. Дъното на пропастта представлява малка наклонена зала с неголям наносен конус от кал под отвеса. В най-ниската част на залата се забелязват натеци, които се губят в дълбочина под камъните нанесени отвън. Правени са известни опити за разкопаване на дъното, като има известни перспективи за продължаване на пропастта. Над дъното, във височина, се забелязва комин чийто край не може да бъде осветен. Не са правени опити за изкачването му.

Пропастта е рядко посещавана и поради този факт в горната част на

отвеса, и най-вече в подстъпите към него се забелязват надвиснали неголеми камъни. При проникване желателно е да се почистват. **Да се внимава!!!**

Със своите 63 метра денивелация тази пропаст е, за сега, най-дълбоката в Трънския край.

Биоспелелогия:

В пещерата са установени паяци (Araneae) и отелни екзепляри от прилепи (неопределени).

История на проучването:

Тази пропастна пещера е отдавна известна на местното население. За нея съществуват интересни легенди. Първото проникване е осъществено през 1960 г. от екип в състав: П. Трантеев, Е. Папазан, Т. Мичев, К. Спасов, А. Денков, С. Андреева, С. Пенчев. П. Трантеев прави карта на пещерата. По късно е съставена и по-точна и прецизна карта от пернишките пещерняци М. Методиев, Р. Методиев и З. Велинова по време на клубна експедиция на ПК „Рудничар“ - Перник проведена в периода 13-14.XI.1979.

Стражица

с.Филиповци

Рег. № 4676

Местонахождение и достъп:

От с.Филиповци се тръгва в южна посока. Малко преди началото на тясната клисура, през която минава пътя за с.Велиново вляво се отклонява пътека, която набира постепенно денивелация и навлиза в гъстия горист пояс на Стража планина. Пътеката държи посока юг-югозапад, без да прави характерни завои. След набирането на солидна денивелация се стига до разклон. Ако се продължи направо, за около 25 мин., пътеката отвежда в близост до пропастта Пропада. Тръгва се в западна посока, като първоначално пътеката е доста обрасла. Следвайки я се достига до забележими останки от средновековна крепост, в непосредствена близост до вр. Шильов. След преминаването покрай останките от някогашни зидове, се излиза на много характерен нос, изнесен високо над клисурата. От това място се разкрива чудесна гледка към вр.Драговски камък на север и към билните части на съседната Ездимирска планина. Ниско долу се виждат и някои от крайните къщи на с.Филиповци. Слиза се по стръмния, обрасъл западен склон на върха, като се минава покрай малки скални венци. На влиза се в малко стръмно дере, което постепенно се превръща в сипей. Малко преди това (вляво се забелязват и по-големи скални венци) се траверсира в дясната му страна и се излиза на малка, обрасла с ниски дървета и храсти скална площадка. От площадката се слиза право надолу(

държи се наклона на склона), като се преодоляват няколко скални прага. На около 10-15 м под площадката, в основата на малък скален венец (праг) се разкрива отвора на пещерата. Той е малък и трудно забележим (1,00 x 1,00 м) и има северозападно изложение. Намирането на пещерата би представлявало трудност за хора не познаващи района добре.

Описание на пещерата:

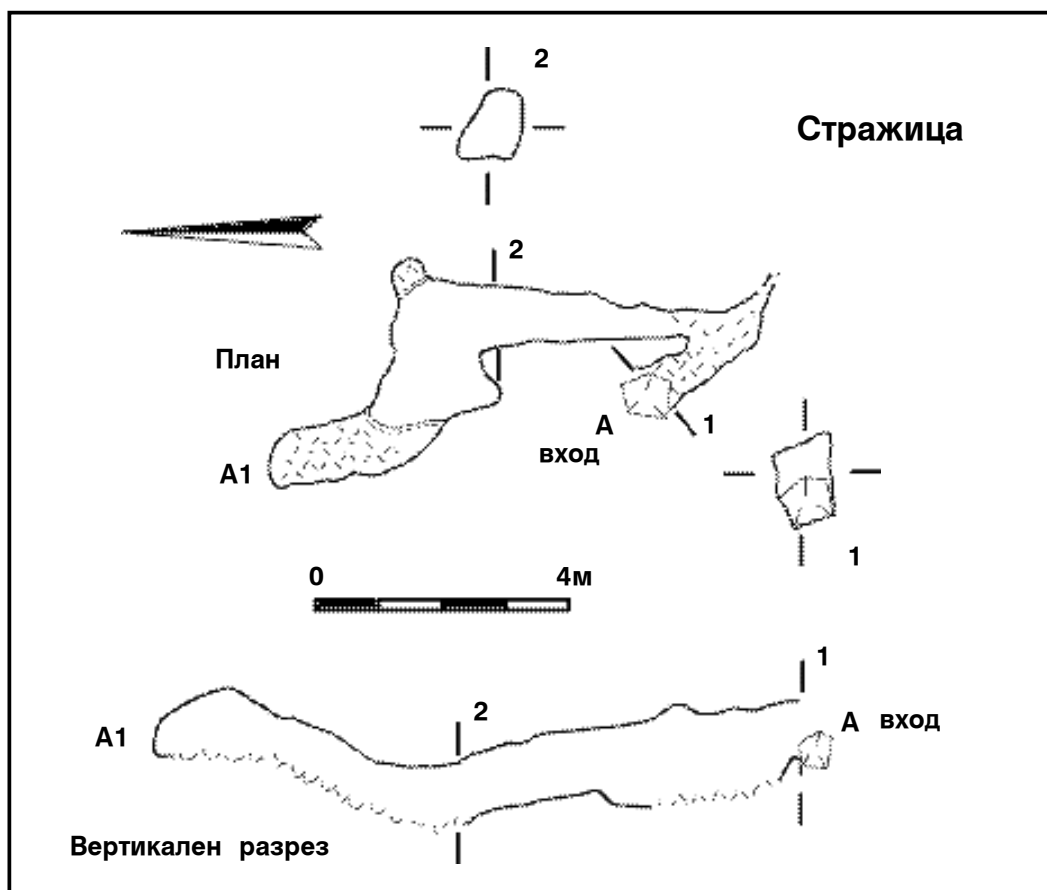
Входът на пещерата се разкрива в основата на малък скален венец и има северозападно изложение. Неговите размери са 1,00 x 1,00 м. Пещерата е едноканална и на някои места е доста тясна. След входа галерията завива в северна посока, като следва неприятно за преминаване стеснение. Веднага след него, галерията прави чупка и завършва с малко възходящо разширение с глинест под.

С незначителните си размери 10,20м, -1,50 м, тази малка пещера не представлява сериозен интерес. В нея не са правени биологични и климатични изследвания.

Интерес представляват останките от някогашен градеж (крепост) над пещерата,. Има и сведения за други, по-големи пещери в близост, но такива все още не са открити.

История на проучването:

Пещерата е открита на 7.08.2000 г. от Б. Сотиров и К. Стоичков по време на клубната експедиция на ПК „Хеликтит“ - София, „СТРАЖА 2000“. Картата е съставена от К. Стоичков.

Монетарницата

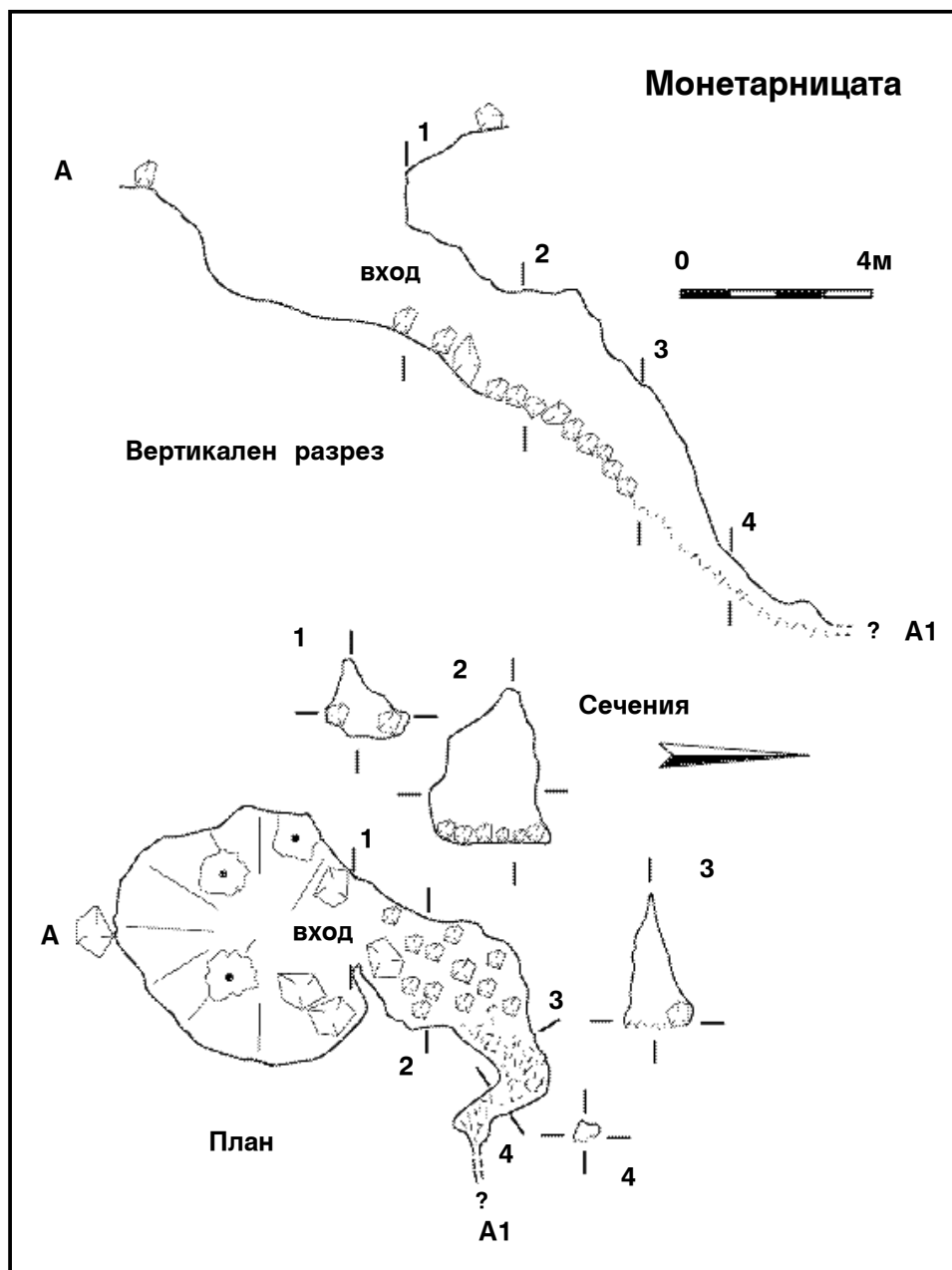
с.Парамун

Рег.№ 4373 Географски координати: N42 48'05.9" 22 43'16.7"

Местоположение и достъп:

Изходен пункт за достигането и е с.Парамун. Непосредствено след центъра на селото се тръгва по възходяща пътека, която минава покрай воден резервоар. Тя извежда на широк черен път, който с лек наклон отвежда навътре в планината. Върви се в открита местност и след това пътя навлиза в гора.

От дясно остава рида с вр.Кръста, а вляво се виждат възвишенията на Големи връх. Пътят отвежда, като се избягват разклоненията му, до местността „Гуглин въртоп“ (Ливаге). Ориентир са големите открити (обезлесени) въртопи, които остават вдясно на пътя. Тръгва се в западна посока, пътят отвежда до сечище, като в горната му част се губи. Тръгва се западно без път в гората която на това място не е гъста. Държи се характерно дърво в

дясно от сечището. Малко по-нататък дърето се пресича (има голям въртоп в дърето) и се държи дясната му страна. Достига се до големи карни жлеbove, които се виждат вдясно. Минавайки покрай тях и малко преди дърето да достигне билната част се тръгва пак в дясно, като този път се траверсира хоризонтално на склона. Достига се до сравнително голям

въртоп, обрасъл с високи дървета. В неговата северозападна страна, сред струпване на големи скални блокове се разкрива пещера № 012, която се явява ключово място за откриване на съседните пещери „Роня“ и „Монетарницата“.

Въртопът се заобикаля вдясно, като се минава покрай натрупани кари и скални блокове. Траверсира се хоризонтално на склона, като се държи посока север-северозапад, успоредно на билото, което остава високо горе. Следвайки тази посока се попада във въртопа, в който се намира пещерата „Роня“. Този въртоп се заобикаля в дясно. Непосредствено зад него в периферията на големия Свински въртоп, между него и „Роня“, в западната му периферия се разкрива сравнително широк вход в пропадане, осеяно с големи каменни блокове. Входът е забележим и има южно изложение.

Описание на пещерата:

Пещерата „Монетарницата“ се разкрива в неголямо пропадане в западната периферна част на огромен въртоп (Свински въртоп). Тя отстои на около 60 м северно под главното било на Стража планина северозападно от вр.Груйница в местността „Свински въртоп“. Сравнително големият ѝ вход 1,50 x 2,00 м е ясно забележим. Тя представлява едноканална пещера с дължина 10,50 м и дълбочина 9,90 м, изчислено от високата ,северозападна част, на въртопа. Входът на пещерата има триъгълна форма. Непосредствено след него тръгва силно низходяща галерия, осеяна с големи скални отломъци. По стените на пещерата се забелязват полуизсъхнали натеци, които влизат на дълбочина под камъните и пръстта внесени от вѐн. След около 5-6 м камъните отстъпват място на голямо количество пръст и глина, които задръстват дъното на пещерата. На това място галерията се стеснява. Следва понижение на свода, като галерията преминава в низходящ тесняк, който се развива в източна посока. В дъното на тесняка се достига до незначително разширение, пълно със стотици комари и мушици, което прави влизането в тесняка твърде неприятно.

История на проучването:

Поради големия си вход пещерата е известна на местното население. В нея са били открити кости от едър рогат добитък, вероятно донесени от хищни животни. Тя е намерена на 1.08.2000 г. от Ж. Петров по време на пещерната експедиция на ПК „Хеликтит“ - София, „СТРАЖА 2000“, изследвана и картирана по време на същата експедиция. Точната карта е съставена от Ж. Петров и К. Стоичков. В дъното на пещерата е предприето разкопаване на наслагите от А. Жалов и Ж. Петров, което не довежда до желанния резултат - продължаване на пещерата. Може би трябва да се търси път в дълбочина под лабиринтните камъни в близост до входа на пещерата..

В пещерата не са провеждани климатични и биологични изследвания.

Роня

с.Парамун

Рег.№ 4672 Географски координати: N 42 48' 05.4" E 22 43'15.4"

Местоположение и достъп:

Непосредствено след центъра на селото се тръгва по възходяща пътека, която минава покрай воден резервоар. Тя извежда на широк черен път, който с лек наклон отвежда навътре в планината. Върви се в открита местност и след това пътят навлиза в гора. От дясно остава рида с вр.Кръста, а в ляво се виждат възвишенията на Големи връх. Пътят отвежда, като се избягват разклоненията му, до местността „Гуглин въртоп“ (Ливаге). Ориентир са големите открити (обезлесени) въртопи, които остават вдясно на пътя. Тръгва се в западна посока, пътят отвежда до сечище, като в горната му част се губи. Тръгва се западно без път през рядката гора. Държи се характерно дърво в дясно от сечището. Преминава се от дясно на голям, разположен в дерето въртоп, за да се достигне до големи карни жлеbove, вдясно. Минава се покрай тях и малко преди дерето да достигне билната част отново се тръгва вдясно. Достига се до сравнително голям въртоп, обрасъл с високи дървета. В неговата северозападна страна, сред струпване на големи скални блокове се разкрива пещера № 012, която се явява ключово място за откриване на съседните пещери „Роня“ и „Монетарницата“.

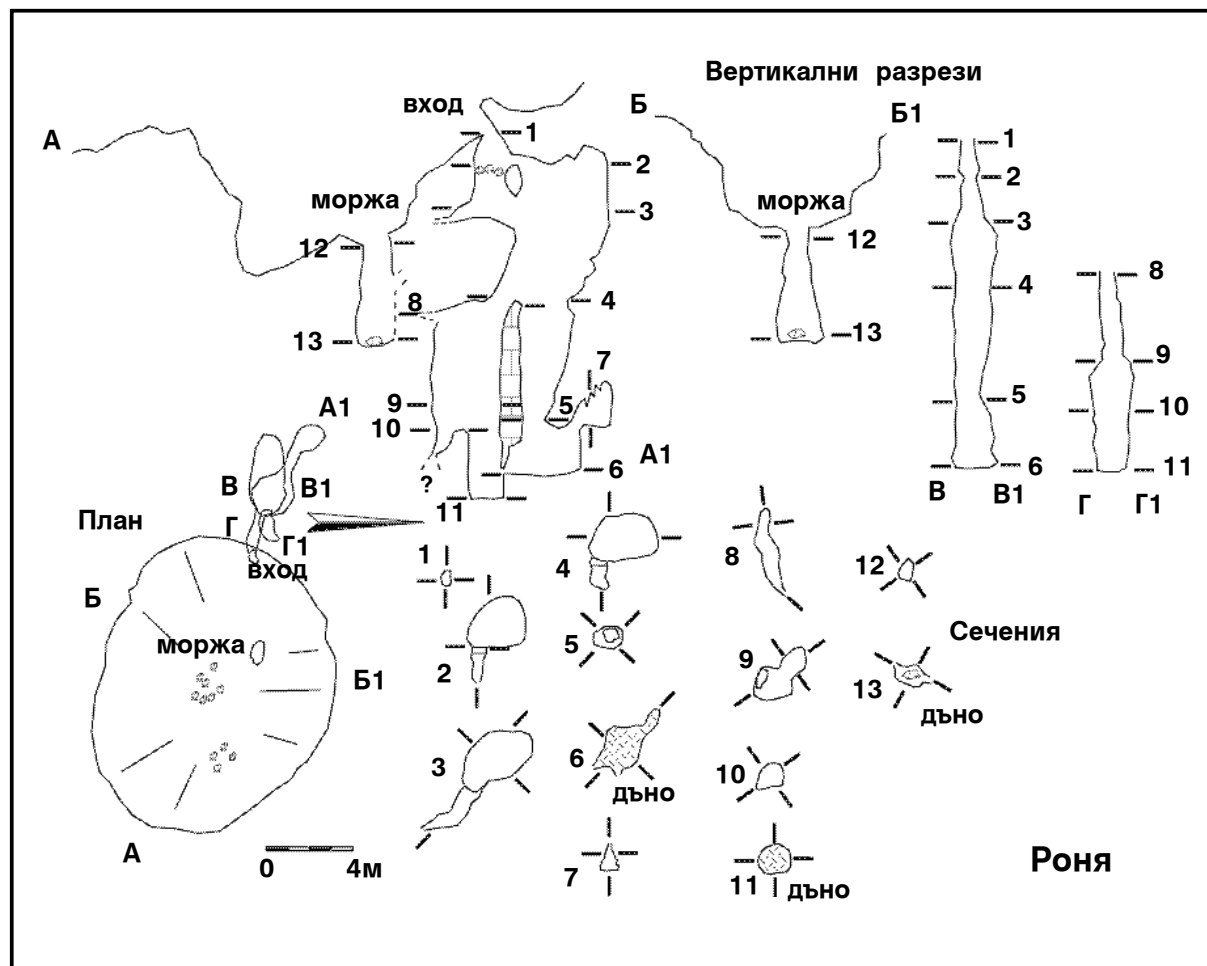
Въртопът се заобикаля от дясно, като се преминава покрай натрупана камара скални блокове. Подсича се склона, като се държи север-северозападна посока, като билото, остава високо горе. В следствие се попада във въртопа, в чиято периферия се намира и пропастта „Роня“. Непосредствено под него се намира и самия Свински въртоп, характерен с локвата на дъното и големите си размери.

Описание:

Пропастната пещера „Роня“ се разкрива в сравнително голям въртоп със стръмни стени. Той отстои на около 50 м под главното било на Стража планина, северозападно от вр. Груйница, в м.Свински въртоп. Тесния ѝ вход е разположен в южната част на въртопа. Входът е със северозападно изложение и размери 0,32x0,73 м, което прави проникването на по-едри хора невъзможно. След входа, тръгва вертикален, изключително тесен отвес като на 1,50 м по-надолу в теснината се стъпва на здраво зацепени камъни. От тази позиция, през тясна халка в отсрещната стена, може да се погледне в същинския кладенец, който на пръв поглед изглежда внушителен. След провиране между камъните и стената, на 2 м по-надолу, се достига до тясна площадка, от която по-лесно може да се влезе в същинския отвес. На това място се прави междинно прехвърляне. Следва рапел 12,00 м до

стената. Кладенецът е широк и удобен за спускане, има приблизително кръгла форма. На 4,00 м по-надолу, от ляво се, забелязва тесния отвор на паралелен отвес. На 5,50 м по-надолу се достига тясна наклонена площадка. На това място отвесът рязко се стеснява, но след това пак се разширява и след още 2,50 м достига до дъното. То представлява малка зала, подът е покрит с глина и малки скални отломъци. Стените на залата са покрити с натечи и дендрити, във височина се забелязват сравнително големи драперии. В западна посока, на височина 2,00 м, след преодоляване на тясна камина се попада в малко разширение, което завършва с тясна пукнатина. Тук има красиви образувания. До паралелния отвес се достига след пандюл вляво. Тук се прави междинно прехвърляне. От начало отвесът е тесен, но няколко метра по-надолу се разширява, спускането е до стената. Дълбочината на отвеса е 9,40 м. Дъното му е на - 1,20 м по-ниско от това на другия отвес. Това е най-ниската точка на пропастта -17,30 м. На 3,30 м преди дъното се забелязва тясно отверстие, затлачена с наслаги. Правени са опити за разкопаването му (камъка пада на около 3 м по-надолу върху равен глинен под). По лявата стена на отвеса има красив бял натек, спускащ се от началото до дъното на отвеса.

Въпреки малките си размери пропастната пещера „Роня“ е доста студена. На дъното ѝ са намерени кости, вероятно от лисица, а климатични

и биологични изследвания не са правени

Техническо описание:

Основно и дублиращо закрепване се организира на дърво вляво от входа. Тясната начална част на пропастта може да се слезе само на самохват за осигуровка или на горна осигуровка. Междинно прехвърляне се организира на голяма скална халка на отсрещната стена с три стоманени примки. Следва 12 м рапел до стената. За спускането на паралелния отвес се организира междинно прехвърляне или спит с удължител. Спита е забит в ляво над отвеса. Следват 9,40 м рапел.

Необходим инвентар: 30 м въже, 5 примки, 1 удължител, 4 карабинера.

Има опасност от падащи камъни в отвесите на пещерата от площадката на първото прехвърляне. **Да се внимава !!!**

История на проучването:

Пропастната пещера „Роня“ е открита на 1.08.2000 г. от Ж. Петров по време на пещерна експедиция на ПК „Хеликтит“ - София, „СТРАЖА 2000“. Тя е изследвана и картирана на 2-3 август с.г. от Ж. Петров и К. Стоичков. Пещерата е екипирана за Т.Е.В. Има известна перспектива за продължение на пропастта след разкопаване на едно тясно отворстие на 3 м под дъното на паралелния отвес. По времето на експедицията е предприето разкопаване, но поради срутване на камъни от върха на отвеса то бе прекратено своевременно. В пропастта не са провеждани климатични и биологични изследвания.

В дъното на въртопа на пропастта се разкрива отвор с диаметър 1.00x1,30 и дълбочина около 5 м. Това е т. нар. пропаст „Моржа“, разкопана по време на експедицията. На дъното има тясна пукнатина, през която вероятно може да се свърже с „Роня“. Голям камък на дъното пречи за разкопаването в дълбочина.

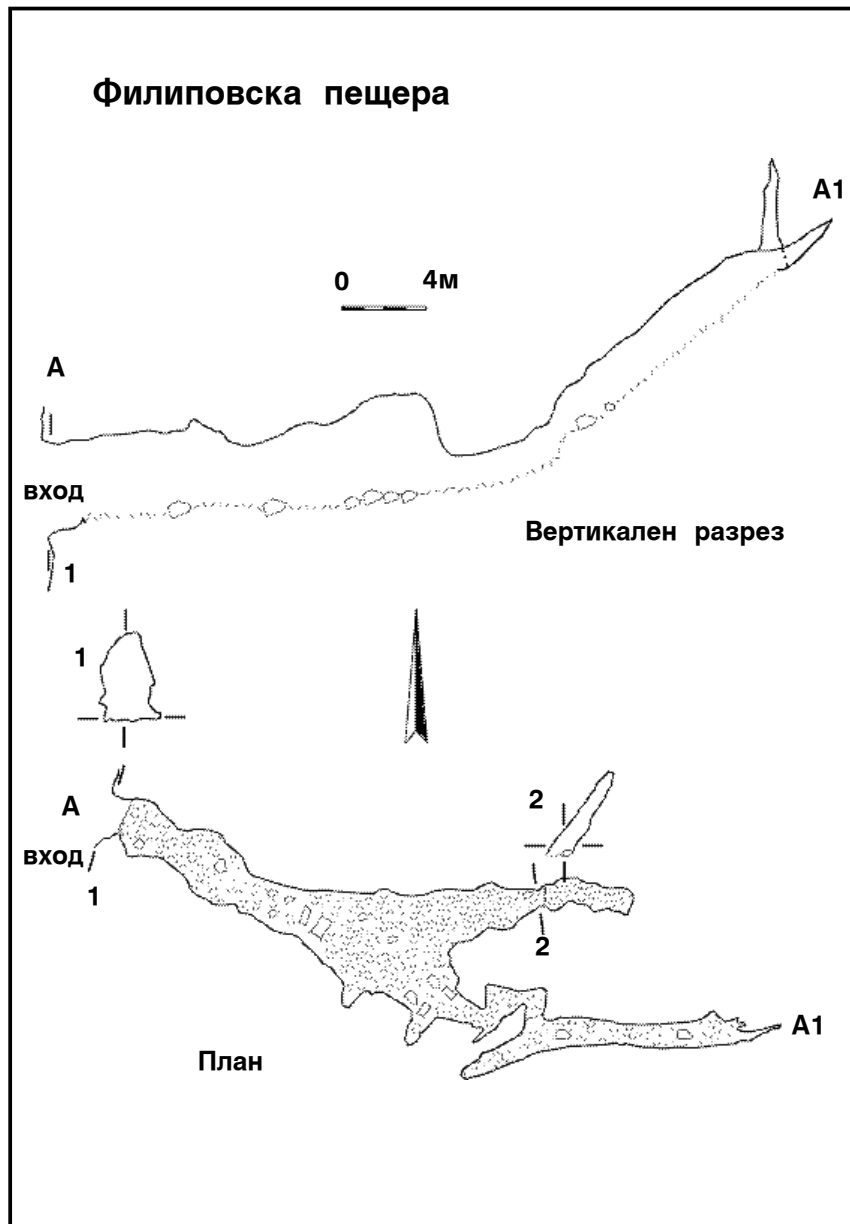
Филиповска пещера

с.Филиповци

Рег.№2178

Местонахождение и достъп:

Пещерата се намира на около 1 км ЮЗ от с.Филиповци в м.Велинова клисура. Изходен пункт е селото, от което се тръгва по асфалтовия път за с. Велиново. Първоначално пътят завива в 3 посока, но малко преди да намлезе в клисурата отново завива на ЮЗ. Подминава се силно ерозирана -надробена висока скала с ясно забележим ръждиво червен цвят, като след нея се достига до първия остър ляв завой на пътя. На около 20 м след завоя в същата лява страна на пътя се разкрива малък скален венец. На това място се отделя неясна пътека, която отвежда до входа на пещерата, който

е разположен високо и не се забелязва от пътя. Ориентир за пътеката водеща към пещерата е голям знак Х надраскан със зелена боя на скалата. Също за ориентир могат да бъдат и няколко ниши разположени от другата - дясна страна на клисурата. Пътеката е стръмна и се движи по ясно забележима повърхнина на издаден варовиков пласт с плочеста структура. На около 15 м наклона рязко пада и се върви вече по почвена повърхност. Малко след това пътеката рязко извива в противоположна посока като се траверсира покрай големи скални

блокове. От тази позиция вече лесно може да се забележи входа на пещерата, който има значителни размери.

Описание:

Входа на пещерата гледа на СЗ и има формата на изправена полуелипса с височина около 8 м и ширина до 4 м. Следва широка до 3 м и висока до 6 м хоризонтална галерия с глинест под обсипан със скални отломъци чиято дължина е 17 м. На около 10 м от входа галерията преминава в характерно уширение -зала в чиито източен край пещерата се разклонява на две. Лявото разклонение представлява постепенно стесняваща се, възходяща галерия с не големи размери, която задънва в наслаги от глина. Дясното разклонение също се развива възходящо като първоначално се преодолява двуметров праг, след който се попада на просторно уширение. От него в З посока се отделя възходяща постепенно стесняваща се галерия покрита с дебел слой глина. В самият си край тази галерия преминава в непреодолим тесняк, над който се разкрива около 6 м висок комин, който може да бъде

изкачен на класика. Коминът задънва в дебел слой пещерни наслаги и не е перспективен за работа. Общата дължина на пещерата е 83 м при денивелация +16,5м. На няколко места в пещерата се забелязват изсъхнали калцитни образувания, главно повлеци. В предверието и заличката могат да се видят множество иманярски изкопи, покрай които безразборно са разхвърляни фрагменти от керамика. Друго свидетелство за това, че пещерата е била обитавана в миналото са петте правоъгълни жлеба издълбани в лявата стена при входа. В нея са забелязани и единични екземпляри прилепи, а климатични и биологични изследвания не са извършвани. Обектът е регистриран в Биоспелеология.

В пещерата са установени следните животински видове: паяци - *Meta menardi* и прилепи от рода *Hypsugo savii* (Савиево прилепче).

История на проучването:

Пещерата е проучвана от ПК „Прилеп“ при ТД „Планинец“ - София и ПК „Урвич“ - София през 1978 г. Картирана е от членове на последния клуб В. Василев и М. Ценов през месец април същата година. В периода 1994 - 96 г., В. Попов и Р. Пандурска провеждат палеонтологични разкопки, при които са установени костни останки от плеистоценска и холоценска гръбначна фауна. Изследователите съобщават, че наслагите в пещерата са богати на фрагменти от керамика и други археологически находки, отнасящи ги към Холоцена и съвременността.

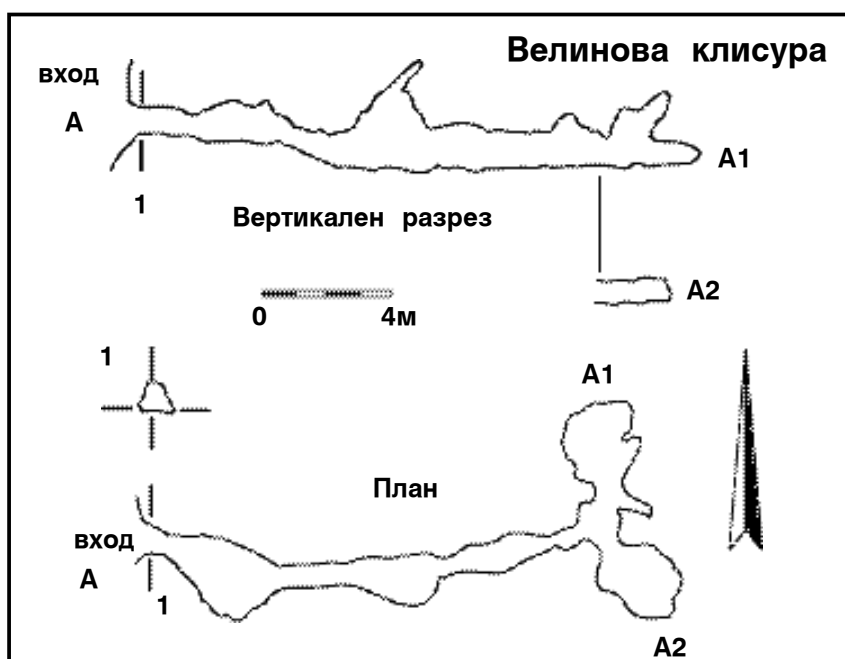
Велинова клисура - 2

с.Филиповци

Рег.№ 546

Местонахождение и достъп:

Пещерата се намира на около 1.3 км. ЮЗ от с.Филиповци в т.нар. Велинова клисура. Изходен пункт е селото, от което се тръгва по асфалтовият път за с.Велиново. След преминаване на посоченото разстояние (1.3 км) пещерата трябва да се търси в левия долинен склон на клисурата.

Описание:

Входът има пещообразна форма и размери 0.7 x 0.5 м. Следва първоначално леко наклонена, а после хоризонтална галерия с дължина 11 м, която в края има две, разположени диаметрално противоположни едно на друго малки разклонения. Средната широчина и височина на пещерата са респективно 1.5 и 1 м.

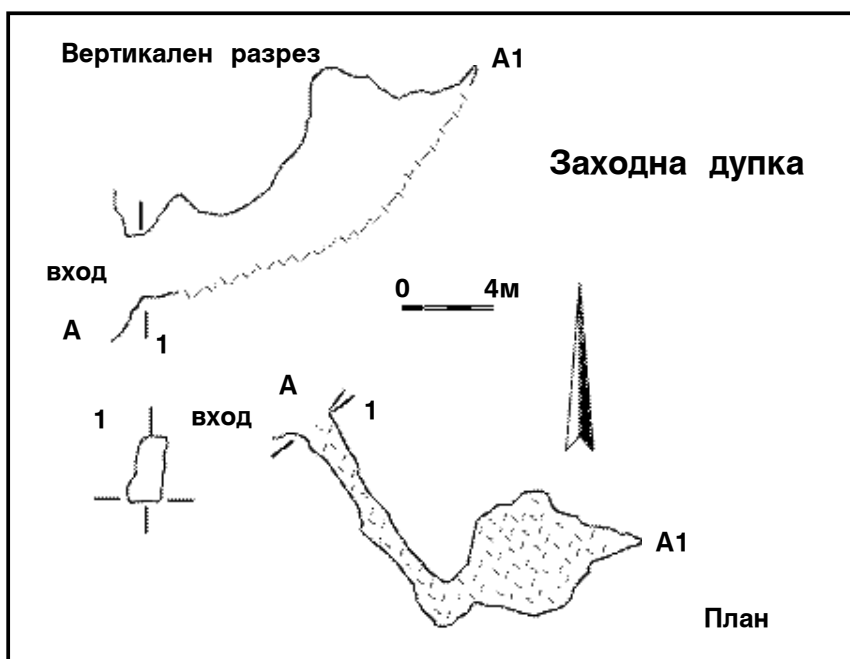
Общата дължина е 15.40 м при денивелация -0.7 м.

История на проучването:

Проучена и картирана от К. Георгиев, С. Маринова и Т. Тошев от ПК „Хеликтит“ - София през 1984 г.

Заходна дупка**с.Филиповци****Рег.№ 545****Местонахождение и достъп:**

Пещерата се намира на около 1.2 км ЮЗ от с.Филиповци в т.нар. Велинова клисура. Изходен пункт е селото, от което се тръгва по асфалтовия път за с.Велиново. След преминаване на посоченото разстояние (1.2 км) обекта следва да се търси в левия долинен склон на клисурата. Поради гъстата растителност входа е труден за намиране.

Описание:

Входът има правоъгълна форма и размери 1.8 x 1.4 м. Следва възходяща галерия с широчина 0.6 - 0.7 м, височина около 2 м и дължина 6 м. В последствие галерията рязко преминава в наклонена зала с дължина 5.5 м, широчина 3.5 м и максимална височина 5 м. Подът е настлан с глина. Пещерата е суха и лишена

от образувания. Общата дължина е 12.40 при денивелация +6 м.

История на проучването:

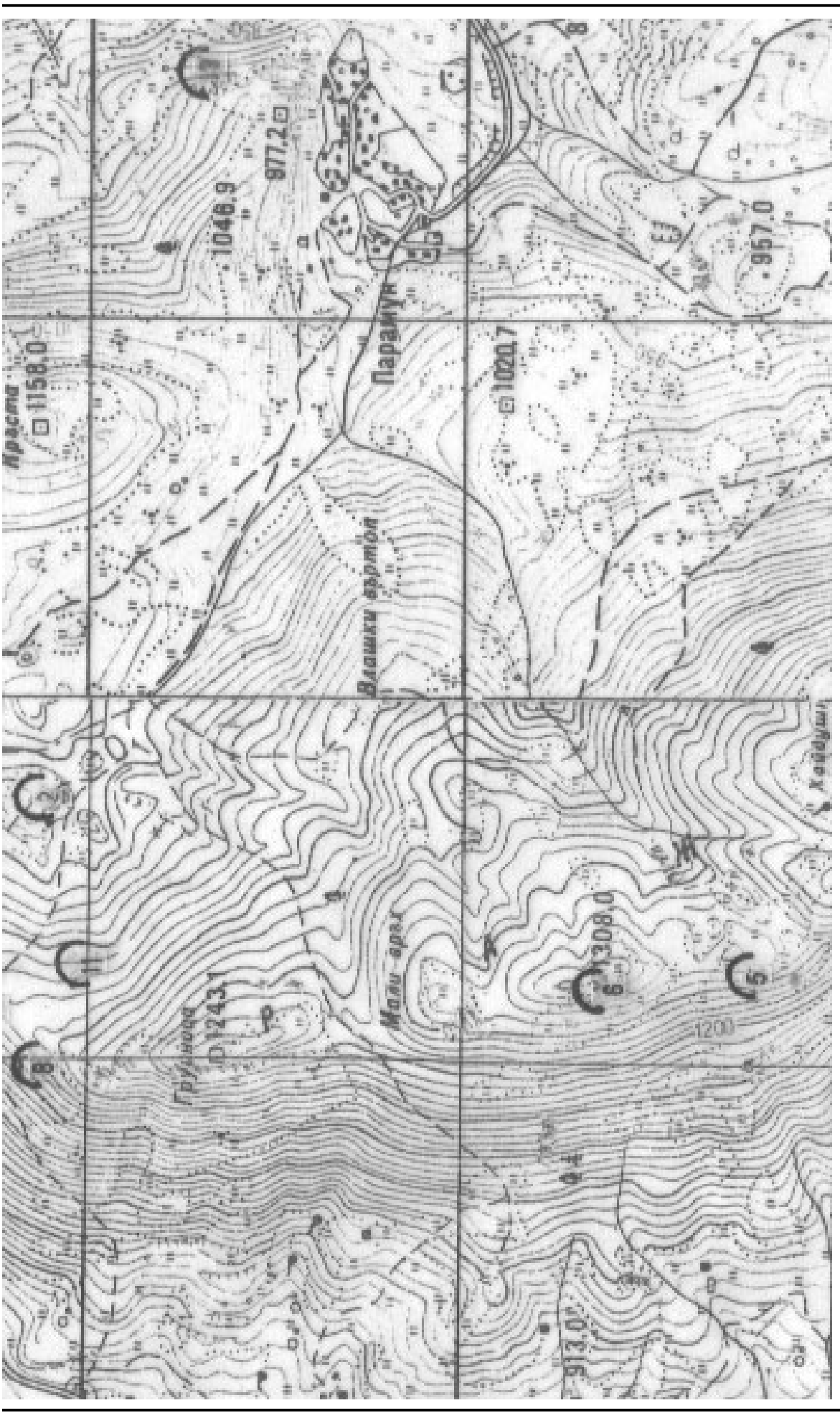
Проучена и картирана от К. Георгиев, С. Маринова и Т. Тошев от ПК „Хеликтит“ - София през 1984 г.

Библиография:

1. Николов, Васил, Планините в България.-Акад.изд.,„Марин Дринов“,С.,1997
2. Йовчев,Йовчо и кол.,Тектонски строеж на България.-Техника, С., 1975
3. Янев, Славчо, Христо Спасов.Литостратиграфия на флишкия девон между Трън и Темелково (Югозападна България).- Палеонтология, стратиграфия и литология,кн.21/1985, Изд. БАН, С. 1985.
- 4.Нейков, Стоян. Из Знеполе - Медицина и физкултура, С., 1964.
- 5.Геоложка карта на България М 1:100 000-Комитет по геология и минералните ресурси & Геология и геофизика АД
- 6.Загорчев, И.; В. Костадинов и кол. (1995) Обяснителна записка към геоложката карта на България М 1:100 000-Картни листове Власотинце и Брезник- Комитет по геология и минералните ресурси & Геология и геофизика АД, С.

КАРТА НА РАЗПОЛОЖЕНИЕТО НА ОБЕКТИТЕ

Картата е в мащаб 1:25 000 1 см. от картата = 250 m от местността

1. ПАРАМУНСКА ПРОПАСТ (ПРОПАДО)
2. ЗДРАВЕЦА
3. ЛОВДЖИЙСКАТА ДУПКА (ДВА ОТВОРА СВЪРЗАНИ С ГАЛЕРИЯ)
4. ТРИЪГЪЛНАТА НИША
5. НИША
6. ТЯСНА ПУКНАТИНА В ПЕРИФЕРИЯТА НА ГОЛЯМ ВЪРТОП
7. НИСХОДЯЩА ГАЛЕРИЯ ВЪВ ВЪРТОП
8. ЧЕТИРИ ВХОДА
9. МОНЕТАРНИЦАТА
10. РОНЯ
11. МАЛКАТА ПРЪДЛИВКА
12. ШИРОК ОТВОР С НИСХОДЯЩА ГАЛЕРИЙКА
13. ТРИ НИШИ В М. „ЦЪРКВИЦЕ“
- 14-15. НИШИ
16. ЗДРАВЧИ КАМЪК (ОРЛОВО ГНЕЗДО)
18. ФИЛИПОВСКАТА ПЕЩЕРА
20. БЕЛИНОВСКА КЛИСУРА
24. СТРАЖИЦА
26. ЗАХОДНА ДУПКА

Други издания на П.К. „Хеликтит“:

Годишен бюлетин на пещерен клуб „Хелектит“ град София, Брой 1-1996г., Брой 2-1997, Брой 3-1997.

Национална научна конференция по проблеми на карста и спелеологията София-Март, 1999г., Национален музей „Земята и хората“, Сборник материали.

Пещерен клуб „Хелектит“-София, Годишник 2000 г.

Пещерен клуб „Хелектит“-София, Годишен бюлетин 2002 (за дейността през 2001 г.).

Пещерен клуб „Хелектит“-София, Годишен бюлетин 2003 (за дейността през 2002 г.).

Жалов, А. Пещери в равненско-клокотишкото плато, 2002 г.

Клубът разполага с картотека на изследваните през годините пещери и пропасти, която включва карти, крокита и описания.

www.helictit.org

© Издание: Пещерен клуб „Хеликтит“ - София

© Автор: Алексей Жалов

Всички права запазени!